

Een ongekekende oorlog in Kamero en

Europa en de Verenigde Naties houden zich afzijdig

De Republiek Kameroen ligt in de oksel van Afrika. Het is elf keer zo groot als Nederland en telt bijna 25 miljoen inwoners. Er zijn ruim 230 stammen met elk een eigen taal. Aan de westzijde zijn Pidgin Engels en Engels de voertaal, aan de oostzijde is dat het Frans. Sinds 2016 is een gewelddadig conflict gaande in het Engelstalige deel. De strijd wordt steeds bloediger met veel slachtoffers aan beide zijden. Europa of de VN zouden hoog nodig een bemiddelende rol moeten spelen.

Marianne Lindhout

Het conflict in Kameroen voltrekt zich grotendeels buiten het zicht van de grote media. De belangen, vooral de westerse belangen, zijn niet groot genoeg. Of de belangen zijn juist zodanig dat men liever de ogen sluit. Een korte schets van de geschiedenis van het land geeft inzicht. Bij de conferentie van Berlijn (1878-1880) werd de kaart van Afrika verdeeld over de toenmalige grootmachten. Het gebied van Kameroen werd toegewezen aan Duitsland als kolonie. Na de Eerste Wereldoorlog werd het land door de Volkerenbond opgedeeld tussen Frankrijk en Groot-Brittannië en werden het mandaatgebieden.

'Het conflict breidt zich uit naar andere regio's in het land, maar ook naar buurlanden'

Frankrijk heerste over haar deel zoals ze gewend was in haar koloniën: op een centralistische wijze. De Britten gingen daarentegen uit van bestaande structuren en een vorm van indirect bestuur. Tot op de dag van vandaag bestaan de verschillen in de twee gebieden.

In 1960 werd het Franse deel onafhankelijk. Een jaar later was er een referendum aan de Engelse kant waarbij de mensen konden kiezen tussen aansluiting bij het naburige Nigeria of bij Franstalig Kameroen. Het werd het laatste. In 1961 werd de Federale Republiek Kameroen opgericht waarbij de twee delen samengingen. Ahmadou Ahidjo werd president van het land. In 1982 droeg hij de macht over aan Paul Biya. Dit was een van de weinige machtsovernames op het Afrikaanse continent die zonder bloedvergieten gepaard ging.

Paul Biya is één van de langstzittende presidenten van Afrika. Het moet gezegd dat er onder zijn bewind lange tijd een redelijke stabiliteit heerste in het land. Maar dit ging ten koste van fundamentele mensenrechten. Het is een publiek geheim dat het regime geheime martelkamers had (en nog steeds heeft) voor politieke opposenten. En corruptie en machtsmisbruik op alle niveaus is aan de orde van de dag. Ondanks de invoering van een meerpartijstelsel begin jaren negentig, halen bij elke verkiezing de president en zijn partij een grote meerderheid. De oppositie is verdeeld en de clan van de president houdt met alle middelen stevig vast aan de macht.

De bevolking bestaat, zoals in zoveel Afrikaanse landen, voor een heel groot deel uit jongeren. Velen hebben een schoolcarrière en zelfs universiteit kunnen doen, maar wat hen wacht na het afstuderen is meestal een uitzichtloze werkloosheid. Veel mensen proberen het land te verlaten, men trekt richting Verenigde Staten of richting Europa,

met Engeland, Frankrijk en ook België als gewilde bestemmingen. Sinds 2016 is er een gewelddadig conflict in het Engelstalige deel van Kameroen. Het begon in oktober dat jaar met demonstraties van advocaten en leerkrachten tegen de Franstalige invloed in het onderwijs en het justitieapparaat. Nieuwe verordeningen in die domeinen zouden deze invloed nog groter maken. De demonstraties werden hard neergeslagen door het Kameroense leger, bestaande uit voornamelijk Franstalige militairen met aan de top veelal personen van dezelfde clan als de president.

Vrees voor burgeroorlog

De protesten en de onrust breidden zich daarna snel uit. Het conflict is sindsdien steeds gewelddadiger geworden en er vallen veel, vaak ook onschuldige, slachtoffers aan beide zijden. Dagelijks zijn er berichten over dodelijke aanvaringen tussen het leger, de veiligheidstroepen en de separatisten ('Ambazonians') die naar onafhankelijkheid streven. Dit gebeurt zowel op het platteland als in de grote steden. De huidige roep om onafhankelijkheid door de Ambazonians wordt vooral gevoeld door Kameroeners in het buitenland. De sociale media spelen hier een belangrijke rol. Veelal jongeren, die toch in een uitzichtloze situatie zitten, geven gevolg aan hun oproep en hebben het

gevoel dat ze niets te verliezen hebben. Er heerst een vorm van straffeloosheid van ongekekende omvang. Regelmatig worden leerlingen en leerkrachten van scholen gekidnapen en huizen, auto's, taximotoren en huisraad in brand gestoken. Onschuldige bewoners van steden, dorpen en scholen zijn daar al ruim twee jaar het slachtoffer van. Het

openbare leven ligt grotendeels plat, scholen functioneren niet. Vrouwen durven niet meer naar hun stukje land om voedsel te verbouwen. Er is een spiraal van geweld ontstaan, waarbij voor elke gedode militair of politieman tientallen burgers gedood worden, dorpen platgebrand en ziekenhuisjes in brand gestoken. Een census van het centrum voor mensenrechten en democratie in Afrika (CHRDA) geeft aan dat er nu al zo'n vijfhonderdduizend mensen hun dorp of stad hebben moeten ontvluchten. Deze intern ontheemden trekken veelal naar de grote steden aan de Franstalige kant. Daarnaast zijn ruim dertigduizend mensen naar het naburige Nigeria gevlucht. In december 2018 deed hetzelfde CHRDA verslag van onlusten en brandstichtingen net over de grens met de West Provincie (Franstalig gebied). Te vrees valt dat het conflict zich uitbreidt naar de rest van het land en meer en meer een etnische component krijgt. De vrees voor een burgeroorlog lijkt reëel.

Economie ingestort

Human Rights Watch bracht op 19 juli 2018 een rapport uit: 'These killings can be stopped'. Met satellietbeelden

en getuigenverklaringen wordt een beeld geschetst van de omvang en de gruwelijkheid van het conflict. Onlangs zijn er beschuldigingen geuit van het gebruik van chemische wapens door het Kameroense leger in hun strijd tegen de separatisten. Aan de andere kant begaan de Ambazonians ook ernstige schendingen van de mensenrechten met het doden van zowel burgers als militairen. Ook aan hun eigen kant: eenieder die niet aan hun opgelegde boycot van het onderwijs en openbare instellingen meedoet, loopt gevaar. De burgers zitten klem tussen de twee partijen. Regelmatig wordt een ghost town of lock down afgekondigd. Dat zijn dagen waarbij men binnen moet blijven en alles gesloten is. Zo was er in februari een tiendaagse lock down rond de Dag van de Jeugd, normaal een grote feestdag in het hele land met overal optochten en marsen. Mensen mochten niet naar buiten. Deed je het wel, dan riskeerde je je leven. De economie is ondertussen volledig ingestort. Mensen hebben geen inkomsten, en ook de informele economie draait niet meer. Mensen die in het onderwijs werken zitten thuis zonder salaris, veel scholen zijn gesloten.

Wat kan het Westen doen? Het regime van president Paul Biya staat op goede voet met Frankrijk. In het noorden woedt een strijd tegen de terroristenbeweging Boko Haram dat vanuit Nigeria Kameroen infiltreert. Het Westen ondersteunt het Kameroense leger met wapens en trainingen. Overigens vinden daar ook grove mensenrechtenschendingen plaats door het Kameroense leger. Dit alles is voor het Westen mogelijk een drempel om zich al te veel te bemoeien met het uitvoerig geschetste conflict in het Engelstalige deel van Kameroen. De laatste maanden gebeurt dit desondanks wel steeds meer. Met name de Verenigde Staten spreekt zich steeds duidelijker uit. Ook de Verenigde Naties en Europa laten sinds maart voorzichtig van zich horen. Maar tot nu toe is het onvoldoende: de regering Biya trekt zich er niets van aan. En voor het grote publiek blijft het conflict onzichtbaar.

Aansporen tot actie

Een conflict zoals in Kameroen lijkt op het eerste gezicht een lokaal probleem, een binnenlandse aangelegenheid. Maar het conflict breidt zich uit naar andere regio's in het land en ook de buurlanden raken betrokken. Nigeria zit al met een groot probleem van binnenlandse ontheemden vanwege Boko Haram en daar komt nu de stroom vluchtelingen uit Engelstalig Kameroen bij. Als dit zo doorgaat zullen veel vluchtelingen op illegale of legale wijze proberen naar Europa te komen. Cynisch genoeg is dat misschien wel het belang van het Westen dat kan aansporen tot actie. Europa of de Verenigde Naties zouden meer moeten doen en echt een bemiddelende rol moeten spelen om de strijdende partijen rond de tafel te krijgen. De neerwaartse spiraal zal ergens doorbroken moeten worden. ●

Marianne Lindhout was ontwikkelingswerker in Kameroen.

Protest tegen geweld in Kameroen. Foto: Marijke Timmermans.